

# VERSENYKÉPESSÉG ÉS AZ ADÓ

LIMPÓK VALÉRIA<sup>1</sup> - DR. SZALKA ÉVA, PH.D.<sup>2</sup>

## **Összefoglalás:**

A nemzetközi versenyképességnek sokféle megközelítése létezik. Munkánk során a nemzetgazdasági versenyképesség értelmezéseit tekintjük át azzal a céllal, hogy megvizsgáljuk hozzá kapcsolódóan az adópolitika szerepét.

## **Kulcsszavak:**

Nemzetközi versenyképesség, adópolitika

## **Summary:**

How can the term, the so called “national competitiveness” be defined? There is no uniform answer to this question. In this paper we will make a short overview of the different definitions and aspects, and in particular we will focus on the role of the taxation policy connecting to the national competitiveness.

## **Keywords:**

National competitiveness, taxation policy

## **Bevezetés**

A nemzetgazdasági szintű versenyképességre nincsen egységesen elfogadott definíció napjaink közgazdaságtanában, sőt már a fogalom értelmezhetősége is megosztja a közgazdászokat. Egyesek szerint országok szintjén egyáltalán nem definiálható a versenyképesség, míg mások véleménye szerint a versenyképesség vonatkozhat a cégeken, a szolgáltatásokon és az árukon túl egy nemzetgazdaság egészére, vagy akár világgazdasági régiókra is.

A következő részben a nemzetközi szakirodalomból válogatva mutatunk be néhány álláspontot és nézetet a fogalomhoz kapcsolódóan.

## **1. Nemzetgazdasági versenyképesség és az adópolitika a nemzetközi szakirodalomban**

A „klasszikus” versenyképességi elméletekhez sorolják például a David Ricardo nevéhez fűződő komparatív előnyök elvét. A komparatív előny a nemzetközi kereskedelemben valamely országnak különböző termékek előállításában a relatív munkatermelékenységek, illetve relatív

---

<sup>1</sup> Egyetemi tanársegéd, Széchenyi István Egyetem Győr, Gazdasági Elemzések Tanszék, limpok@sze.hu

<sup>2</sup> Egyetemi docens, tanszékvezető, Széchenyi István Egyetem Győr, Gazdasági Elemzések Tanszék, szeva@sze.hu

ráfordításköltségek, azaz a másik országéhoz és a másik termékéhez viszonyított relatív költségek, vagy az úgynevezett alternatív költségek színvonalának tekintetében fennálló viszonylagos előnye. (Szentes 1999:820)

A nemzetgazdasági versenyképesség fogalom az 1980-as évek amerikai közgazdaságtanában jelent meg először, a távol-keleti országok gazdasági fejlődésével összefüggésben. Az átalakuló világgazdasági erőviszonyok következtében a figyelem fókuszába került az Amerikai Egyesült Államok világgazdaságban betöltött szerepének és jövőbeni helyzetének lehetséges alakulása.

Az azóta eltelt időszak alatt a nemzetgazdasági versenyképesség fogalom beépült a közgazdasági szóhasználatba, ugyanakkor nem vált általánosan elfogadott terminológiává.

Azon „szélsőséges” megközelítés, miszerint egyáltalán nem beszélhetünk országok szintjén versenyképességről, híres képviselője Paul Krugman. (Paul Krugman 1994)

Michael E. Porter véleménye szerint nincs „versenyképes nemzet” fogalom, mert egy ország célja állampolgárai életszínvonalának emelése, és nem a verseny, ezért nemzeti szinten az egyetlen elfogadható versenyképességi koncepció a nemzeti termelékenység. (Porter 1990)

Rudolf Scharping Európa példája alapján azt hangsúlyozta, hogy ha a nemzetek versenytársaknak tekintik egymást, akkor gazdaságpolitikájuk koordinálása helyett versenyt futnak a befektetésekért (adócsökkentési és beruházás ösztönzési verseny), aminek következtében az eladósodás növekedését, valamint a társadalmi-környezeti feltételek romlását idézik elő. (Scharping 1994)

A nemzetközi szervezetek szóhasználatában gyakran megjelenik egy állam versenyképessége vagy akár több ország egymáshoz viszonyított nemzetközi versenyképessége. Az OECD definícióját emeltük ki, amely szerint a versenyképesség egy ország azon előnyeinek vagy hátrányainak mértéke, amely mellett képes értékesíteni áruit a nemzetközi piacokon. (OECD 2010)

Az ír Nemzeti Versenyképességi Tanács a költségeket tette a versenyképesség első számú mércéjévé („cost competitiveness”), és ennek alapján az ír kormány döntéseiben kiemelten kezeli a társadalom, az üzleti élet és a kormányzat működését befolyásoló költségek csökkentését.

A svájci International Institute for Management Development által publikált World Competitiveness Yearbook egy ország nemzetközi versenyképességét általános tényezőkre vezeti vissza, mint például a hozzáadott érték létrehozásának képességére, a rendelkezésre álló erőforrásokra, és ezek alapján mutatócsoportokat képez, melynek részei többek között a makrogazdasági teljesítmény és a fiskális politika. Hasonlóan rangsorol a World Economic Forum növekedési versenyképességi indexe is. (IMD 2010, WEF 2010)

Mint látható, a fogalom értelmezése tág teret enged. A következőkben néhány, magyar szerző tollából származó nemzetgazdasági versenyképesség értelmezést ismertetünk.

## **2. Nemzetgazdasági versenyképesség és az adópolitika a hazai szakirodalomban**

Porter elgondolását elemezve Artner Annamária kiemeli, hogyha az amerikai közgazdász szerint van értelme „nemzeti termelékenységről” beszélni, amely fogalom maga is csak mint számos vállalati termelékenység átlaga létezik, akkor miért ne lehetne elfogadni a nemzetgazdasági versenyképességet? Artner szerint Porter a nemzetgazdasági termelékenységgel visszahozza a nemzetgazdasági versenyképesség fogalmát, azaz a nemzetek között folyó verseny koncepcióját. (Artner 2004)

A GKI Gazdaságkutató Zrt. a versenyképességet a vállalkozások versenyképességéből kiindulva vezeti le. A szerzők a versenyképességet a legtágabb értelmezésében úgy tekintik, mint azon tényezők összességét, amelyek a hazai cégek globális sikerességének előmozdításával az általános életminőség javítását eredményezik. Definíciójuk szerint a versenyképesség részben a költségek, ezen belül is kiemelkedő mértékben a munkaerőköltségek és az árak eredője, ugyanakkor tartósan javuló versenyképesség egyre kevésbé képzelhető el folyamatos termelékenység növekedés és az azt megalapozó innováció nélkül. (GKI - Microsoft 2007:7)

A tanulmány szerzői úgy gondolják, hogy a magyarországi cégek külpiazi sikerességének jelentősége nem szoríthatja háttérbe a globalizálódásnak egy másik, a külföldi működőtőke által képviselt dimenzióját. A versenyképesség csak megfelelő gazdasági környezet, infrastruktúra birtokában tartható fenn, és ebben a tekintetben az állam számottevő kompetenciával rendelkezik. Ez kijelöli a gazdaságpolitika kívánatos kereteit és lépéseit az üzleti környezet, ezen belül a versenyfeltételek, a

munkaerőpiac, a fizikai értelemben vett infrastruktúra, az oktatás és a kutatás-fejlesztés, illetve az adózás tekintetében. Mindemellett a versenyképességi prioritásokat a változó világgazdasági fejlődési súlypontok figyelembe vételével folyamatosan aktualizálni szükséges. (GKI - Microsoft 2007:7)

A 2007. év februárjában Magyarországon kormányzati felkérésre jött létre a Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal, amely a 2009. évben publikálta a magyarországi üzleti környezetre, mint a versenyképesség tényezőjére vonatkozó vizsgálatait. „A Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal talán a magyar adórendszer korszerűsítésére kidolgozott javaslataira fordította a legtöbb időt és energiát.” (GVKA 2009:4) Tehát megállapítható, hogy a gazdaságpolitikai javaslattevők alkalmazzák a fogalmat és napjainkban az egyik legfőbb elemének tekinti az adópolitikát.

Csáki György és Szalavetz Andrea szerint a nemzetgazdasági versenyképesség egyik mércéje a tőkevonzási képesség. (Csáki - Szalavetz 2004)

A Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézetének egyik vitaanyaga szerint a versenyképesség - különösen függő helyzetű, követő pozíciójú, közepesen fejlett (félperifériás) országok esetében - lényegében tőkevonzási képességet jelent. (VKI 2007)

A nemzetközi és magyarországi szakirodalom áttekintése alapján Limpók a nemzetgazdasági versenyképességet úgy definiálja, mint egy ország azon humán, gazdasági és természeti adottságainak és lehetőségeinek összességét, amelyek meghatározzák az ott működő hazai cégek és nemzetközi vállalatok gazdálkodási környezetét és külpiaci lehetőségeit. A nemzetgazdasági versenyképességbe beleérti magát a működőtőke vonzást is, mely értelmezése szerint - az ír példát követve - alapvetően költség központú. (Limpók 2010)

### **3. Versenyképesség, működőtőke ösztönzés, adóteher**

A továbbiakban elfogadjuk, hogy a versenyképesség és a közvetlen külföldi tőkebefektetések áramlása összefüggenek egymással. Az elmúlt néhány évtizedben számos tanulmány foglalkozott az adótehernek a működőtőke áramlásra gyakorolt hatásával. Ezek közül néhányat kiemelve bemutatunk pár eddig feltárt összefüggést.

A tanulmányok az 1980-as és 1990-es években főleg az amerikai gazdaságra - FDI be- illetve kiáramlás és az adópolitika összefüggései - korlátozódtak, és csak később jelentek meg az európai országok

működőtőke áramlását az adóterhelés szempontjai szerint vizsgáló tanulmányok.

James Hinesnek (Hines 1999) egy 1999-ben írt tanulmánya szerint az Amerikai Egyesült Államokban a társasági nyereségadó kulcs egy százalékpontos emelése a működőtőke befektetések 0,5-0,6 százalékpontos visszaesését vonná maga után.

Az Európai Unióra fókuszálva Devereux, Auerbach és Simpson felhívta a figyelmet arra, hogy az EU tizenötök és a 2004. évben csatlakozott tagállamok átlagos nominális társasági nyereségadó rátái azonos, csökkenő trend mentén mozognak, és a fejlett nyugati országok egyértelműen követni kényszerülnek keleti szomszédaikat. (Devereux-Auerbach-Simpson 2007)

A 2007. év novemberében publikáltak egy a Világbank és a Pricewaterhousecoopers közreműködésével készített tanulmányt, amely többek között a Világbank Doing Business adatbázisára épül. Ennek szerzői a tanulmány egyik céljaként kifejezetten azt emelik ki, hogy az összehasonlítást biztosítson az egyes országok üzleti környezetét illetően, ezáltal megkönnyítve a multi- és transznacionális vállalatok befektetési döntéseinek meghozatalát. Megerősítik azt, hogy az adórendszerek egyszerűsítésével és az adók csökkentésével mind a kormányzatok, mind pedig a vállalatok nyerhetnek. (Világbank – PwC 2007)

## **Összefoglalás**

A nemzetközi és a hazai szakirodalom rövid áttekintése alapján megállapítható, hogy a nemzetközi versenyképesség egyes közgazdászok által vitatott gazdasági kategória, ugyanakkor mások számára evidencia.

Megállapítható az is, hogy jellemzően egy ország nemzetközi versenyképességének a részének tekintik az adópolitikát. Ennek egyik dimenziója, hogy a nemzetállamoknak lehetőségük van arra, hogy az adópolitikának az eszközeit is felhasználják a közvetlen külföldi tőkebefektetések vonzása érdekében. Ennek azonban jelenleg számos országban korlátot szab a magas költségvetési hiány.

Lezárva: 2010-05-28

## Irodalomjegyzék

Artner Annamária (2004): Nemzetgazdasági versenyképesség és tőkevonzás – Írország példája, *Külgazdaság*, XLVIII. évf., 58-75.o.

Csáki György - Szalavetz Andrea (2004): A működőtőke-vonzási képesség mint a versenyképesség mércéje, *Külgazdaság*, 2004/3, 47-63.o.

Devereux, M.P. - Auerbach, A. J. - Simpson, H. (2007): Taxing Corporate Income, CESifo Working Paper, No. 2139, [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1029585##](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1029585##), 2009-08-23

Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal (2009): A magyar gazdaság versenyképessége 2007-2009, Miniszterelnöki Hivatal, Budapest, 2009, [http://versenykepessseg.magyarorszagholnap.hu/images/Teljes\\_k%C3%B6nyv.pdf](http://versenykepessseg.magyarorszagholnap.hu/images/Teljes_k%C3%B6nyv.pdf), 2010-05-28

GKI - Microsoft (2007): Versenyképességi évkönyv 2007, GKI Gazdaságkutató Zrt., Budapest

Hines, J.R. (1999): Lessons from Behavioural Responses to International Taxation, *National Tax Journal*, 54, pp. 305-323

IMD World Competitiveness Yearbook, <http://www.imd.ch/research/publications/wcy/index.cfm>, 2010-05-28

Krugman, Paul (1994): Competitiveness - a dangerous obsession, *Foreign Affairs*, March/April, Volume 73, No. 2., <http://www.foreignaffairs.com/articles/49684/paul-krugman/competitiveness-a-dangerous-obsession>, 2010-05-28

Limpók Valéria (2010): A működőtőke és az adópolitika kapcsolata, különös tekintettel Magyarországra és Ausztriára, Ph.D.értekezés, Széchenyi István Egyetem/Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola

OECD (2010): <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=399>, 2010-02-28

Porter, M. E. (1990): *The Competitive Advantage of Nations*. The Free Press. A Division of Macmillan, Incl., USA

Scharping, R. (1994): Rule-Based Competition, Foreign Affairs, July/August, <http://www.foreignaffairs.com/articles/50112/rudolf-scharping/rule-based-competition>, 2010-05-28

Világbank – Pricewaterhousecoopers (2007): Paying Taxes 2008

Világgazdasági Kutatóintézet (2007): A globális környezet középtávú gazdasági előrejelzése, Gazdasági növekedés: a nemzetközi versenyképesség meghatározó tényezői és várható változásai, Vitaanyag, 2007. január, [http://www.vki.hu/kulkapcs/nkozi\\_versenykepessseg.pdf](http://www.vki.hu/kulkapcs/nkozi_versenykepessseg.pdf), 2010-05-28

World Economic Forum (2009): The Global Competitiveness Report 2009-2010 alapján, <http://www.weforum.org/pdf/GCR09/GCR20092010fullreport.pdf>, 2010-05-28